

EKONOMİ POLİTİK

Yer Kürenin En Önemli Oyunu

Erinç Yeldan, 16 Haziran 2010

Ekonomi Politik köşesinin müdavimleri anımsayacaktır; her sene futbol liginin bitiminde bu köşeyi bir futbol yazısına ayırmaktayım. Bu sene lig biteli uzunca bir süre geçmesine karşın, iktisat gündemimizin yoğunluğu, yer küresinin bu son derece önemli faaliyetine eğilmemizi geciktirdi. 2010 Dünya Futbol Şampiyonası'nın Güney Afrika'da başlama vuruşuyla birlikte bu senenin yazısını da kaleme almaya karar verdim.

Herşeyden önce *tebrikler Bursaspor*; futbolun aslında bir endüstriyel sektör değil, bir *takım oyunu* olduğunu bize anımsattığın için; profesyonel futbola bulaşmış olan kapitalizmin tüm kirine rağmen, hala yüreğin ve inancın zafere ulaşabileceğini ispatladığın için...

Futbol 1863 yılında İngiltere'de *Football Association of England* (İngiltere Futbol Birliği'nin – FA'nın) kurulmasıyla bir seyir sporu olarak tescil edildi. Futbolun uluslararasılaşması ise 1904'e kadar uzanır. Futbolun giderek kitlesel bir ilgi odağı haline gelmesiyle birlikte önce Hollanda, daha sonra Fransa ve Belçika daha 1901 yılında İngiliz'lere FA'nın öncülüğünde Avrupa çapında bir turnuva düzenlemesini önermişlerdi. Ancak İngiliz FA, futbolun kendi topraklarına özgü "elit" bir oyun olduğu gerekçesiyle bu tekliflerin hiçbirine sıcak bakmaz. Bunun üzerine 1904'te aralarında Fransa, Belçika ve İsviçre'nin başını çektiği bir grup Avrupa ülkesi *Fédération Internationale de Football Association*'u (FIFA) kurarlar. Bir sene sonra İngiliz FA dayanamayarak bu gruba katılır. Futbol küresel bir güç haline dönüşmek üzeredir.

Futbol'un bir dünya organizasyonu haline dönüştürülmesi fikri ise FIFA'nın 1921'deki başkanı *Jules Rimet* tarafından ortaya atılır. İlk dünya kupası 1930'da Uruguay'da düzenlenir. Ev sahibi takım, Arjantin'i yenerek kupanın ilk sahibi olur.

Futbolun giderek dev bir seyirlik organizasyon haline dönüşmesi 1960'lı yıllarda televizyon ve diğer medya organlarının yaygınlaşmasıyla hız kazanır. Futbol endüstrisinin ticari bir güce dönüştürülmesinin mimarı ise 1974 Haziran'ında FIFA'nın başkanlığına getirilen *Joao Havelange*'dir. Havelange, futbol endüstrisinin bankacılık, finans, medya ve sanayi ile olası işbirliğindeki cazip karlılığı hissetmiştir. İlk olarak futbol dünyasına *sponsorluk sistemi* getirilir. FIFA artık tek bir banka ile; tek bir içecek markası ile, tek bir elektronik üretici firma ile, tek bir havayolu ile, vb vb çalışacaktır. Dünya kupasının resmi sponsoru olmak için şirketler birbirleriyle rekabete girecek; futbol maçlarının yayın hakları da FIFA'nın tekelinde bulunacaktır. İlk anlaşma 1975 yılında *Coca Cola* ile sağlanır; milyarlarca dolar futbol endüstrisine akmaya başlamıştır.

Bu arada televizyon yayıncılığında da önemli teknik gelişmeler kaydedilmiştir. Örneğin 1960'ların sonlarında ABD'deki TV şirketleri canlı yayınları durdurarak yavaş gösterimli tekrar yayınlama sistemini icat etmişlerdir. Yeniden yavaş oynatma tekniğine dayalı

televizyon yayıncılığının futbol dünyasına ilk uyarlaması 1967'de İtalya'da gerçekleştirilir. Artık İtalya'da *90⁰ Minuto*, İngiltere'de BBC'nin *Match of the Day* gibi popüler seyirlik programları maç sonrasında ayrılmaz bir parçası olarak milyonları televizyon başına kitlemeye başlar.

Dünya Kupası 1978'de Arjantin'de düzenlenir ve deyim yerindeyse, Arjantin cuntasının generalleri futbolun ticari büyümesini Havalange'nin elinden kapar. Ancak Havalange, 1982'de İspanya'da düzenlenen bir sonraki kupada küresel futbolun tek hakimi olduğunu kanıtlar. İlk olarak katılımcı ülkeler onaltıdan, yirmidörde, daha sonra da otuzikiye çıkartılır. Havalange'nin önderliğinde, FIFA'nın üyesi olan ülkelerin sayısı Birleşmiş Milletler'e üye ülke sayısını aşar.

Her dört senede bir Temmuz ayında düzenlenecek olan dünya kupası finali artık yer kürenin en önemli faaliyetidir.